

СЕСІЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ

18 квітня 2013 року відбулась сесія Загальних зборів НАН України. З доповіддю «Основні підсумки діяльності Національної академії наук України у 2012 році та напрями її подальшої роботи» виступив президент НАН України Б. Є. Патон. Підбиваючи підсумки діяльності Академії за минулий рік, Борис Євгенович наголосив, що можна впевнено стверджувати: «академічні установи та творчі колективи, незважаючи на всі труднощі, досягли на багатьох напрямках науки вагомих результатів. Потреба в ефективному використанні новітніх наукових досягнень в різних галузях виробництва і суспільного життя стає все більш нагальною. А це в свою чергу вимагає дієвої державної підтримки та державних гарантій науково-технічної та інноваційної діяльності. Зі свого боку вчені Академії й надалі будуть докладати всіх зусиль для подальшого розвитку науки в Україні, наукового забезпечення інноваційного поступу нашої держави».

Відбулось зацікавлене обговорення доповіді та Звіту, у якому взяв участь і голова профспілки А. І. Широков.

З зазначеного питання ухвалена відповідна постанова.

Загальні збори також проголосували зміни до Статуту НАН України, що головним чином пов'язано з необхідністю приведення деяких його норм у відповідність з чинним законодавством та погодженням (затвердженням) Кабінетом Міністрів України.

Наприкінці роботи сесії відбулось вручення дипломів лауреатам премій імені видатних учених України.

Напередодні Загальних зборів академічну громаду цікавило питання: хто з можновладців приїде на сесію? 16 і 17 квітня все свідчило про те, що вище академічне зібрання відвідає сам Президент України, оскільки його адміністрація забажала отримати списки учасників і запрошених на Загальні збори (цікаво, з якою метою), а служба охорони попередила про заборону залишати свої місця у залі під час перебування там гаранта.

Проте відсутність гармидеру ще на підступах до місця проведення Загальних зборів і «рамок» для огляду сигналізували про те, що «високого гостя» не буде. Чому В. Ф. Янукович не ризикнув поспілкуватись з академічною спільнотою можна лише здогадуватись. Можливо, були більш важливі справи, а президентські вибори поки що не на часі.

ВИСТУП
голови Профспілки працівників НАН України
на сесії Загальних зборів 18 квітня 2013 року

Шановний Борисе Євгеновичу!
Шановні колеги!

Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти 13 березня 2013 р. провів слухання на тему «Про стан законодавчого забезпечення фінансування науково-технічної сфери», участь у яких брали і багато вчених Академії, зокрема і присутніх зараз на Загальних зборах. Цей форум констатував існування двох протилежних або різновекторних тенденцій. Одна з них носить глобальний характер і полягає у тому, що за останні десять років витрати на науку зростають вищими темпами, ніж зростання світової економіки. Середньосвітовий показник наукоємності ВВП становить 1,9 відсотка. Найбільш розвинені країни світу подолали поріг витрат на наукові дослідження у 3 відсотки ВВП.

На відміну від усього світу Україна цілеспрямовано зменшує наукоємність свого ВВП, яка у 2012 р. становила всього 0,73 відсотка (з усіх джерел фінансування). Видатки державного бюджету на науково-технічну сферу за останні три роки постійно скорочувались і у минулому році становили лише 0,29 відсотка ВВП, що значно гірше аналогічного показника дійсно кризового 2009 року.

За цих умов наука і науково-технічна сфера можуть у кращому випадку виконувати пізнавальну, а не економічну функцію. Такий підхід до науки не просто помилковий. Це є приклад неприпустимої некомпетентності людей, що наділені повноваженнями приймати рішення щодо політики держави у науковій сфері. Адже практичне використання результатів досліджень в економіці залежить не тільки і не стільки від самих вчених. Воно визначається, перш за все, активним і платоспроможним попитом з боку виробництва і, як свідчить світовий досвід, вимагає зовсім інших масштабів та структури асигнувань.

Виникає питання: невже керівництво держави не усвідомлює всієї критичності ситуації? Ніби - то усвідомлює. У зверненні Президента України до Верховної Ради України у 2011 році зазначається, що «модернізація країни можлива лише за умови розбудови сучасної єдиної науково-освітньої системи та забезпечення її випереджального розвитку. Безперечно, державні видатки на наукову сферу мають не тільки досягати законодавчо закріпленого рівня в 1,7 відсотка ВВП, а й перевищувати цей показник». Проте ці слова зовсім не підкріплені конкретними діями і кроками того ж таки президента.

Ще влітку минулого року наша профспілка направила звернення Президенту України, у якому серед інших була і така пропозиція – передбачати, починаючи з Державного бюджету 2013 року, щорічне збільшення видатків на науку на 0,2 відсотка ВВП, що дозволило б поступово, років через 7, досягнути обсягу фінансування науки, визначеного Законом. А далі події розвертались за відомим сценарієм, коли на звернення до начальника ЖЕК відповідає сантехнік. Адміністрація Президента дає доручення Кабінету Міністрів підготувати відповідь, а той, у свою чергу, переадресує звернення Профспілки Міністерству фінансів. Нарешті відповідь ми таки отримали за підписом першого заступника міністра. Цитую: « Щодо збільшення видатків на науку на 0,2 відсотка ВВП, то реалізація вказаної пропозиції призведе до необхідності вишукування тільки в 2013 році додаткових фінансових ресурсів в обсязі понад 3,5 млрд. гривень». Тобто, читай так: «Хлопці, грошей немає і не буде».

І це ми чуємо тоді, коли академічна громада, суспільство в цілому бачать і знають з численних фактів як дерибаняться державний бюджет. Мільярди і мільярди гривень «команда професіоналів» наварила на одному Євро-2012: вдвічі завищені ціни на реконструкцію і будівництво стадіонів, «золоті дороги», які почали розповзатись з таненням снігу, шкутильгаючи «Хюндаї» і багато чого іншого. Досить згадати і списання у 2012 р. Верховною Радою 23 млрд. грн. заборгованості з підприємств енергетичної галузі, які вже перебували у власності олігархічних кланів, або готувались до приватизації під конкретних «замовників». Не кажучи вже про такі оборудки за рахунок держбюджету, як «вишки» імені всім відомого міністра.

Те, що наука не є пріоритетом у Державному бюджеті, наочно видно з порівняльної таблиці фінансування за чотири останні роки НАН України, Генеральної прокуратури, СБУ і МВС. У 2009 р. бюджетне фінансування Академії у 2 рази перевищувало фінансування Генпрокуратури (1,846 млрд. грн. проти 966 млн. грн.). Через чотири роки на Генпрокуратуру пролився золотий дощ. Видатки на Генпрокуратуру – 3,200 млрд. грн. (+231 % !!!), НАН України – 2,662 млрд. грн. (+44 %). Непогано почувається і СБУ – 3,308 млрд. грн. (+68 %), яка відзначається нездатністю ефективно і оперативно протидіяти спробам деяких наших сусідів фактично ігнорувати суверенітет України. Є всі підстави стверджувати, що зусиллями нинішнього режиму Україна все більше скочується до становища поліцейської держави.

Шановні колеги! Престижність наукової праці перебуває у прямій залежності від оплати праці. На жаль, декларативною залишається ст. 23 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», яка передбачає, що оплата праці наукового працівника повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для ефективної самостійної творчої діяльності, підвищення престижу професії наукового працівника, стимулювання залучення талановитої молоді в науку та підвищення кваліфікації наукових працівників.

Вже давно перетворилася на міраж гарантія держави щодо встановлення ставок (окладів) науковим працівникам і викладачам ВНЗ III-

IV рівнів акредитації не нижче подвійної заробітної плати у промисловості. Для порівняння: оклад старшого наукового співробітника, а це найбільш чисельна категорія науковців - 3422 грн., а середня заробітна плата у промисловості – 3500 грн. Середньомісячна зарплата у НАН України за рахунок загального і спеціального фондів склала 3613 грн. Ми вже значно відстаємо від Російської академії наук, де зарплата вийшла на рівень 1000-1200 USD, якщо перевести у нашу грошову одиницю – 8000-9600 грн.

Ми добре пам'ятаємо минулорічні проблеми з зайнятістю і оплатою праці. На початок 2012 р. дефіцит фонду оплати праці бюджетних установ становив 258 млн. грн. Це змушувало багато з них зменшувати розмір обов'язкових доплат і надбавок, запроваджувати режим неповного робочого часу та практикувати надання відпусток без збереження зарплати. Завдяки зусиллям профспілки у IV кварталі минулого року вдалось добитись збільшення фінансування Академії на 50,8 млн. грн. для збільшення видатків на оплату праці. У жовтні прийнята постанова Кабінету Міністрів України (від 15.10.2012 р. № 957), яка нарешті поставила крапку щодо розміру доплат за наукові ступені і вчені звання, а також з 50 до 100 % посадового окладу збільшила граничний розмір стимулюючих надбавок для одного працівника. Вже напередодні остаточного голосування парламентом Державного бюджету на 2013 р. вдалось домогтись від Уряду збільшення на 80 млн. грн. видатків НАН України.

Проте проблеми, що заважали Академії нормально працювати у минулому році, не подолані і сьогодні. А хіба може бути інакше, коли бюджетний запит НАН України враховано лише на 68,3%, а фонд оплати праці (з нарахуваннями) становить 82,8% від її бюджету по загальному фонду.

Так, ситуація трохи краща. Однак і у 2013 р. дефіцит фонду оплати праці, хоч і дещо менший, але становить 164,2 млн. грн. Саме на таку цифру ми вийшли разом з фінансово-економічним відділом НАН України.

Вже у лютому ц.р. НАН України підготувала і направила Міністерству фінансів обґрунтування щодо необхідності під час внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» за підсумками I кварталу збільшити асигнування Академії по загальному фонду на 304,2 млн. грн., у т. ч. 164,2 млн. грн. на заробітну плату з нарахуваннями. Лист аналогічного змісту прем'єр-міністру України направив і ЦК профспілки.

Нам необхідно спільно докласти всіх зусиль для того, щоб домогтись поставленої задачі вже у квітні-травні, а не у кінці року. У разі ігнорування обґрунтованих пропозицій Академії наша профспілка як і завжди готова вдатись до акцій протесту з відповідною оцінкою дій або точніше безвідповідальності влади.

Шановні колеги! Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти за підсумками вже згаданих слухань запропонував цілий комплекс заходів, спрямованих на істотне покращення ситуації з фінансуванням науково-технічної сфери. Проте ми повинні усвідомлювати, що без нашої

участі, участі всієї академічної і наукової спільноти це буде зробити неможливо. То ж закликаю Вас і відомих вчених, і наукову молодь, всю академічну спільноту до активної участі у відстоюванні інтересів НАН України, а отже і майбутнього вітчизняної науки. На завершення свого виступу хочу сказати, що з точки зору ЦК профспілки роботу керівництва Академії і її Президії є всі підстави оцінити позитивно.

Дякую за увагу!

*Голова Профспілки
працівників НАН України*

А. І. Широков